

ponitur in prædicamento proprie et per se. Ad declarationem minoris ponitur differentia inter concretum accidentale et substantiale in hoc, quod concretum substantiale importat compositum ex materia et forma, et tale est unum per se, et ideo reponitur in prædicamento, ut genus vel species; accidentale vero importat ex subiecto compositum et accidentale, quod est unum per accidens; ex accidente enim et subiecto non fit nisi unum per accidens ut dicitur VII Metaph., et ideo non debet poni in prædicamento, nisi reductive, eo modo quo res impura ad suam puritatem naturæ reductur.

Et sic remanet secunda conclusio vera, quod accidentia, scilicet in abstracto, in prædicamento speciei et generis prædicationem suscipiunt, aliter omnino in prædicamentis accidentia sunt excludenda.

Cum a tem audis abstractum solam formam importare, non ideo hoc dictum putes, quod abstractum subiectum formæ a se omnino excludat, hoc enim falsum est: sed ideo quia abstractum ex modo suo significandi, quo solo differt a concreto, non includit subiectum principaliter, sed secundario, et ex consequenti. Quod ex convenientia et differentia inter ea ex modo significandi persuaderi potest. Conveniunt enim in hoc, quod tam abstractum, quam concretum ex modo significandi importat duo, scilicet quod et quo, seu subiectum et formam. Idem enim importat definitio et definitum, licet alio modo. Definitio autem utriusque importat utrumque dictorum, ut exemplariter patet: similitatem enim dicimus curvilem nasci, et sinum nasum curvum. Quod autem hoc sit ex modo significandi, ex eo clarum est, quod tam abstractum, quam concretum puram formam significat, ut in prædicamentis testatur Aristoteles. Differunt autem abstractum et concretum ex varietate modi significandi in hoc, quod concretum importat ex modo significandi principaliter subiectum, et secundario formam. Abstractum vero principaliter importat formam et ex consequenti subiectum.

Advertendum namque est, quod contrario ordine se habent subiectum et forma, ad significationem nominis concreti, et ejus modum significandi. Importat enim concretum ratione significationis primo formam, et subiectum non nisi ex consequenti copula. Quoad modum significandi primo subiectum et ex consequenti formam importat. Cujus signum est, quod in definitione concreti exprimitur primo subiectum tanquam genus, quod prima pars est definiti, et forma secundo loco ponitur quasi differentia. Dicimus namque quod sinum est nasus curvus. Abstractum vero et ex significatione et ex modo significandi primo formam importat, secundario autem ex eo consequenti subiectum. In cujus signum in ejus definitione forma ipsa primo exprimitur ut genus: subiectum autem secundario loco differentie: ut patet, cum dicitur, simitas est curvitas nasi. Oritur autem hæc differentia ex eo, quod concretum importat habitudinem inter subiectum et formam: prout incipit a subiecto, et terminatur ad formam. Abstractum vero importat habitudinem inter formam et subiectum prout incipit a forma, et terminatur ad subiectum, ut in exemplis datis apparet. Ex hoc enim quod habitu importata per concretum, importatur ex modo significandi, ut incipiens a subiecto, sequitur quod primo importet subiectum, a quo incipit: et similiter ex hoc quod habitu importata per abstractum importatur ex modo significandi, ut incipiens a forma: consequens est ut primo importet formam a qua incipit. Causa enim hujus diversitatis est, quia

concreta ad composita significanda sunt inventa. Compositio autem a subiecto oritur. Abstracta vero inventa sunt ad significandas formas apud nos inventas simplices quidem, sed a quibus denominatio ad subiecta derivatur, unde et concreta compositum quid sonant, abstracta vero formas, ut cadentes lamen ad subiecta: non igitur propterea dictum est quod abstractum solam formam importet, quia nullo modo copulat subiectum, sed quia ex modo significandi compositum non sonat, nec principaliter importat ipsum subiectum, quemadmodum concretum, sed extrinsece tantum terminum habitudinis forme significat.

Adverte hic, quod de abstracto et concreto quomodo sunt in prædicamento, aliter Metaphysicus, et aliter Logicus judicabit. Cum enim apud Metaphysicum qui res secundum suas essentias considerat, et non secundum modos intelligendi vel significandi, abstractum et concretum non differant, eo quod eadem res abstracte et concrete sit significata: dicit ipse sicut abstractum ita et concretum in genere esse: res enim per suam essentiam ingreditur vel egreditur genus metaphysicaliter sumptum, id est per rem generis, et non per modum significandi: unde non dicit Metaphysicus album ens per accidens, sed hoc album ut patet V Metaph., text. comm. xv et xvii ejusdem text. comm. xvi. Logicus autem, qui non res secundum suas naturas, sed secundum intentiones adjunctas primis intellectis ac significatis, considerat, dicit abstractum esse in genere, concretum vero non: quia res nomine abstracto, significata potest denominari species, ut albedo, et genus, ut color: concretum vero non, propter alietatem modi significandi, ut dictum est.

Causa autem quare alietas modi significandi hanc veritatem Logico præbeat, est quia modus significandi præcedit secundas intentiones, et fundat quodammodo ipsas: licet enim tam modus significandi, quam secunda intentio conveniant in hoc quod sequantur rem, non secundum se, sed ut intellectam: prius tamen rem, ut intellectam sequitur modus significandi, quam secunda intentio, eo quod modus significandi nihil aliud est, quam signum modi intelligendi, sicut vox significans est signum rei intellectæ, unde sicut vox significativa prius sequitur rem intellectam, quam secunda intentio: ita ejus modus significandi modum intelligendi, ut lotus ordo pertinentium ad nomina primæ intentionis præcedat ordinem eorum que pertinent ad nomina secundæ intentionis. Quia igitur secundæ intentiones res ut intellectas et significatas denominant, et non absolute: ideo stat eandem rem diversimode intellectam et significatam denominari speciem, et non speciem: et consequenter esse directe in prædicamento et non esse directè in eo: sicut eadem natura humana significata nomine hominis, species est: significata vero nomine humanitatis species non est: sed speciei principium. Unde in proposito apud Logicum res illa, que Albedinis nomine intelligitur, diversimode significata, in prædicamento esse affirmatur et negatur. Si enim in abstracto significetur, cum speciei denominationem habeat, in prædicamento reponitur: si autem in concreto significetur, cum sic speciei vel generis denominationem non habeat, quia rem extrinsecam ex modo significandi includit, in prædicamento directe esse negatur. Et quia intentio S. Thomæ est declarare quomodo accidentia se habeant ad intentiones logicas, et non ad ejus generis rem pertineant, ideo concretum accidentale a prædicamentis separavit.

Cum his omnibus advertas, quod aliquid facit rem reponi in prædica-

mento dupliciter. Uno modo ut ratio reponendi ipsum in prædicamento ; alio modo ut conditio sine qua non. Ratio reponendi rem in genere sive specie tam apud Logicum quam apud Metaphysicum est essentia illius rei. Res enim per suam essentiam ad genus et speciem definitur : conditio autem, sine qua non, est modus ipse significandi. Et in prædicamento quidem substantiæ conditio sine qua res non suscipit generis vel speciei, etc. denominationem, est modus significandi in concreto. In prædicamentis autem accidentium conditio sine qua non est modus significandi in abstracto : propterea cum dictum est, conerelum accidentale non directe reponi in prædicamento apud Logicum, intellige hoc propter defectum conditionis sine qua non, et non propter defectum rationis reponendi. Et similiter cum dicitur, quod humanitas et universaliter abstractum substantiale non est in genere substantiæ, intellige propter defectum conditionis sine qua non, et non rationis reponendi.

Et quia accidentia non componuntur ex materia et forma : ideo non potest in eis sumi genus a materia, et differentia a forma, sicut in substantiis compositis : sed oportet ut primum genus sumatur ex ipso modo essendi, secundum quod ens diversimode secundum prius et posterius de decem generibus prædicatur, sicut dicitur quantitas ex eo quod est mensura substantiæ, et qualitas secundum quod est dispositio substantiæ, et sic de aliis secundum philosophum in XI Metaph.

Hic declaratur unde in accidentibus sumantur genus et differentia propositionibus tribus. Prima est : Genus et differentia non sumuntur in eis ex materia et forma.

Secunda est : Primum genus sumitur ex proprio modo essendi, quo prædicamentum ipsum pars entis constituitur. Tertia est : Differentia sumuntur in accidentibus ex diversitate propriorum principiorum. Prima patet sic : Incompositum ex materia et forma non potest habere genus sumptum a materia, et differentiam a forma ; sed accidentia sunt incomposita ex materia et forma : igitur non potest in eis sumi genus a materia, et differentia a forma, sicut fit in substantiis compositis : quod qualiter intelligendum sit, supra dictum est. Secunda patet sic : Primum genus oportet explicare essentiam secundum propriam potentiam, quæ est in ea : sicut ultima differentia debet explicare essentiam secundum ultimum actum : sed essentia accidentis secundum modum illum, quo pars entis constituitur habet propriam potentiam : ergo ex illo modo sumendum est genus primum.

Intelligendum est hic primo ens dividi per quosdam modos in prædicamenta : sicut quodammodo genus in species per differentias : ita quod sicut species per id, quo generis partes efficiuntur in esse specifico, constituntur : ita prædicamenta per id, quo partes entis fiunt, in esse generalissimo constituntur : et ideo modi proprii quibus ens ad quodlibet prædicamentum descendit, sunt illi, penes quos prima genera constituta sunt. Sunt autem isti modi per substantivum, mensurativum, dispositivum, relativum, activum, etc., ut dicitur V Metaph., text. comm. XIV.

Notandum est secundo, quod cum genus sumatur a re secundum id quo habet rationem determinabilis, primum genus sumendum est a re

secundum id, quo primo habet rationem determinabilis : primo autem habet rationem determinabilis res secundum primum suum gradum concepta. Primus autem gradus rei is est, quem res ex modo illo sortitur, quo proprium sibi locum inter partes entis vendicat : et ideo primum genus sumptum ab illo modo entis importat rem, ut primo determinabilem : et propterea ista se consequuntur, sumi a re secundum propriam potentiam ejus, id est secundum id, quo primo habet rationem determinabilis, et sumi a re secundum modum illum, quo entis pars sit. Et sic patet assumpta ratio.

Differentiæ vero in eis sumuntur ex diversitate principiorum, ex quibus causantur, et quia propriæ passionem ex propriis principiiis subjecti causantur, ideo subjectum ponitur in diffinitione eorum loco differentiæ, si in abstracto diffiniantur, secundum quod sunt propria in genere, sicut dicitur, quod simitas est nasi curvitas : sed e converso esset si eorum diffinitio sumeretur secundum quod conerctive dicuntur : sic enim subjectum in eorum diffinitione poneretur sicut genus, quia tunc diffinirentur per modum substantiarum compositarum, in quibus ratio generis sumitur a materia, sicut dicimus, quod simum est nasus curvus : similiter etiam est si unum accidens alterius accidentis principium sit, sicut principium relationis est actio et passio et quantitas, et ideo secundum hæc dividit philosophus relationem in V Metaph.

Hic ponitur tertia propositio, scilicet quod differentiæ sumuntur in accidentibus ex diversitate propriorum principiorum : et declaratur a posteriori. Signum enim, quod differentia sumantur ex diversitate propriorum principiorum, est, quod in diffinitione accidentium in abstracto, quæ propriæ habent genus et differentias, subjectum ponitur loco differentiæ ; hoc enim non esset, nisi accidentia differerent penes sua propria principia : propterea enim propriæ passionem differant inter se, quia principia subjecti, ex quibus causantur, inter se differunt.

Et quia posset aliquis signum hoc inficari, dicens quod subjectum proprium quandoque ponitur in diffinitione proprii accidentis loco generis et non differentiæ : ideo ad hanc objectionem excludendam subditur : licet et converso esset, etc., et vult dicere quod licet ita sit, quod quandoque ponatur subjectum in diffinitione proprii accidentis loco generis et non differentiæ : quia tamen hoc non fit, nisi cum accidens in concreto diffinitur, quod ut sic non est in genere : ideo hoc non obstat nostræ sententiæ : quia accidentis differentiam, secundum quod in prædicamento est unde sumenda sit, declaravimus. Causa enim, quare in diffinitione accidentis in concreto subjectum ponitur loco generis, non est ipsa natura accidentis : ita quod subjectum ejus essentia pro genere sibi vendicat, sed est modus ejus significandi : quia enim concretum ex modo significandi importat totum conjunctum, scilicet accidens et subjectum : ideo per modum rerum diffinitur compositarum in quibus genus sumitur a materia, et differentia a forma : et propterea subjectum, cum se habeat ut forma, loco differentiæ ponitur : et dicitur, accidens, cum se habeat ut materia, loco generis ponitur : et natura simum est nasus curvus, non sic autem est cum diffinitur accidens in

abstracto : tunc enim ponitur ut genus in quod essentia ipsius accidentis determinat sibi ut genus : et ponitur loco differentiae id, a quo accidens secundum naturam suam specificam differentiam trahit, scilicet subjectum proprium : et dicitur, simitas est curvitas nasi. Manifestum quoque fit hoc, scilicet quod differentiae accidentium sumuntur ex diversitate principiorum propriorum, non solum, quando accidens immediate causatur a substantia, sed etiam quando unum accidens est alterius principium proprium : tunc enim differentias sortiuntur accidentia causata penes diversitatem accidentium causantium, ut patet de relationibus, quarum differentia attenditur penes sua fundamenta seu causas, puta actionem, passionem et quantitatem, ut patet ex divisione relativorum facta ab Aristotele, V Metaph., text. comm. xx. Et per hoc excluditur objectio alia, quae posset fieri de secunda et tertia passione ejusdem subjecti. Posset enim aliquis objicere, quomodo alia est differentia secunda passionis a differentia prima, si ex principiis ex quibus fluit passio, differentia sumitur, quandoquidem eadem sunt principia, a quibus fluunt prima et secunda. Exclusa enim est haec objectio per hoc quod dictum est, quod quando unum accidens est principium alterius, differentia posterioris accidentis non ex diversitate remotorum principiorum, sed propriorum attenditur : et ideo cum prima passio sit principium secunda, non sunt eadem propria et immediata principia prima et secunda.

Sed quia propria principia accidentium non semper sunt manifesta, ideo quandoque sumimus differentias accidentium ex eorum effectibus, sicut congregativum et disgregativum visus dicuntur differentiae coloris, quae causantur ex abundantia et paucitate lucis, ex qua diversae species coloris causantur. Sic ergo patet, quomodo essentia est in substantiis et accidentibus, et quomodo in substantiis compositis et simplicibus, et quomodo intentiones logicae universales in eis inveniuntur, excepto primo principio, quod est infinitae simplicitatis, cui non convenit ratio generis vel speciei, et per consequens nec definitio propter suam simplicitatem, in quo sit finis et consummatio hujus sermonis.

Quia posset tertio aliquis dubitare de hoc quod dictum est, scilicet quod differentiae accidentium sumuntur ex eorum propriis principiis, ex hoc quod quandoque sumimus eorum differentias ab effectibus, sicut albedinis et nigredinis differentias dicimus congregare et disgregare visum : ideo ad hanc dubitationem tollendam dixit, quod hoc contingit non ex natura ipsorum accidentium, sed ex nobis, quibus propria principia accidentium occulta enim sint, opus est ex effectibus notioribus differentias sumere, quae differentias veras quodammodo nobis insinuant : sicut in exemplo proposito liquet, albedo enim et nigredo differunt a priori ex abundantia et paucitate lucis : lux enim in opaco corpore existens aequaliter obumbrata, albedinem constituit : valde autem offuscata nigredinem : a posteriori autem differunt congregatione et disgregatione visus ; ex hoc enim contingit disgregare, quia ibi est satis de luce, et non e converso. Et quia abundantia et paucitas lucis non ita nobis manifestae sunt, sicut congregare et disgregare, ideo loco propriarum differentiarum, congregativum et disgregativum ponimus,

dicentes : Albedo est color disgregativus visus, nigredo vero congregativus.

Hic advertas, quod non dixit subjectum esse differentiam accidentis, sed poni loco differentiae : habent enim proprium genus, et propriam differentiam sui generis, quae tamen absque subjecto non possunt explicari complete : et ideo omnino oportet subjectum in definitione accidentis cadere, ut dictum est. Ultimo epilogus fit eorum, quae dicta sunt : in quorum explicatione meam opinionem ita prolata esse volo, ut ubi veritati consentanea inventa non fuerit, et ingenio, et etati venia detur : adolescentium enim adhuc ago. Ubi autem veritatis tramitem secuta videbitur, gratiarum debita actiones divo Thomae habeantur, a quo quidquid veri est, didici.

FINIS

Bene habet. Si quod mendum typographicum in haec irreperit volumina, id eruditi, benevolentisque lectoris acumen deprehendet facile, atque emendabit perofficiose.